Oostportaal

2 werken voor Oostpoort

24 april 2020

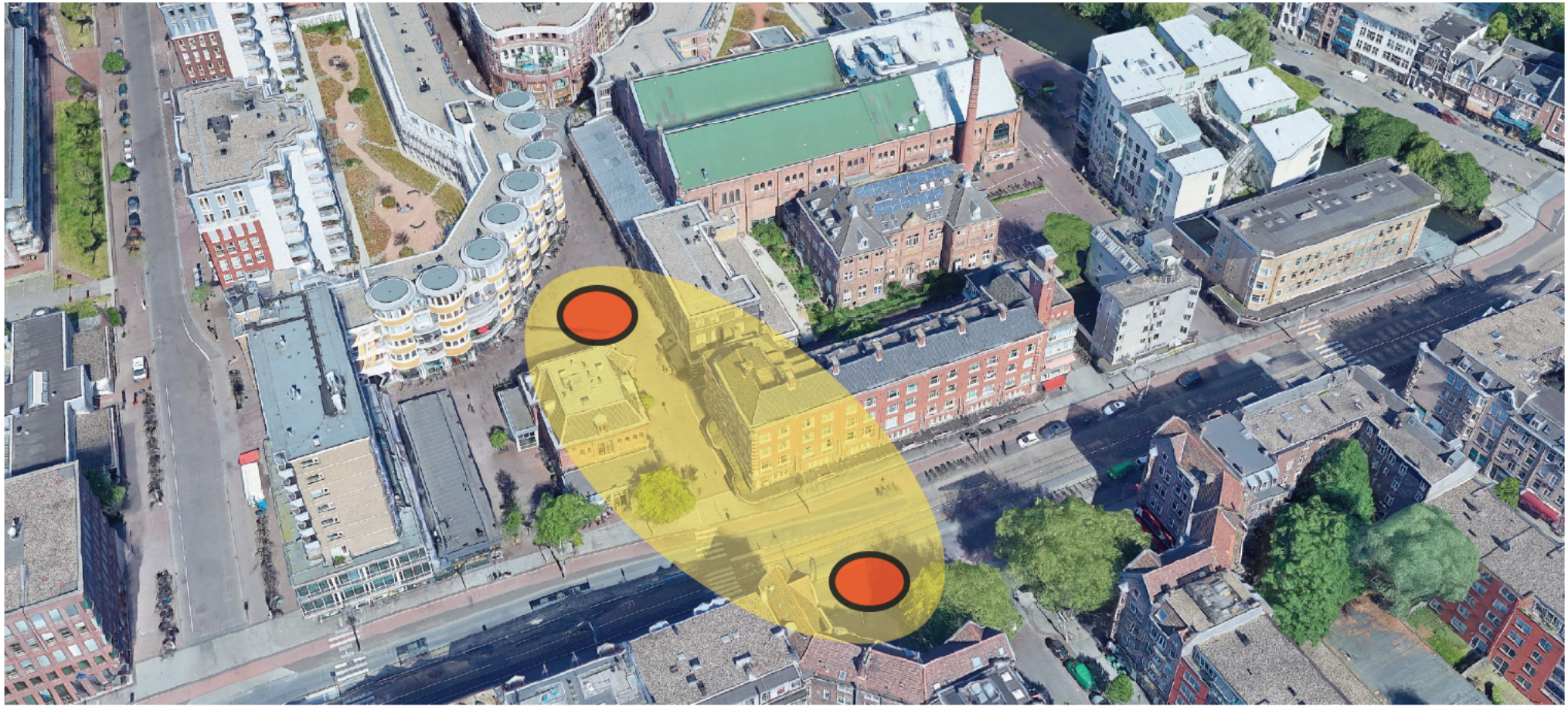

Definitief Ontwerp kunstopdracht Oostpoort
Stadsdeel Oost, Amsterdam

Krijn de Koning
beeldend kunstenaar

Roderik van der Weijden
architect

Kunstopdracht Oostpoort

Opdrachtgever

Gemeente Amsterdam

Kunstenaar

Krijn de Koning

Samenwerkend architect

Roderik van der Weijden

Externe projectbegeleiding

[redacted]

Budget

€ 150.000

Samenvatting initiële opdracht

“Het Oostpoort van nu maakt een te gesloten indruk, met name vanuit de Linnaeusstraat. We vragen u een kunstvoorstel te doen waarmee Oostpoort een duidelijke identiteit krijgt, en het gebied op een verrassende en eigentijdse manier op de kaart wordt gezet. Het totale kunstbudget bedraagt € 150.000.”

Vervolgopdracht

In de vervolgopdracht Voorlopig Ontwerp (VO) is gevraagd het voorstel door te ontwikkelen tot een groots gebaar met duidelijke opvalwaarde dat Oostpoort echt op de kaart zet.

Krijn de Koning

Krijn de Koning (1963) begon in 1983 zijn opleiding aan de Gerrit Rietveld Academie, studierichting audiovisuele vormgeving. In 1988 ging hij naar de Ateliers, toen gevestigd in Haarlem. Na zijn studie in Nederland vertrok De Koning naar Parijs om te studeren aan het Institut des Hautes Etudes en Arts Plastique. Hier kreeg hij les van de Franse beeldend kunstenaar Daniel Buren en de oud-directeur van het Centre Pompidou Pontus Hultén.

Krijn de Koning maakt werk waarin de ervaring van ruimte en de verhouding tussen mensen en ruimte centraal staat. Door middel van kleur en vorm creëert hij de meest complexe installaties. Hij wil een zintuiglijke beleving van de ruimte oproepen, waardoor mensen een plek anders beleven.

De kleurrijke installaties en bouwsels van De Koning staan in musea in binnen- en buitenland, maar zijn domein is ook vaak de publieke ruimte, zowel binnen als buiten. Zijn werk is sterk locatiegebonden. De gebouwde kunstwerken zijn veelal toegankelijk en betreedbaar voor publiek, waardoor interactie tussen het publiek en de gebouwde omgeving kan ontstaan.

Het zijn altijd de omstandigheden en de plek die bepalend zijn voor de kleurkeuze. Met kunst kun je een plek zo veranderen dat mensen die anders gaan beleven en dingen opmerken die ze daarvoor niet zagen, aldus De Koning.

Krijn de Koning woont en werkt in Amsterdam en heeft al vele tientallen kunstwerken gerealiseerd. Hij heeft niet eerder een permanent kunstwerk van dit formaat voor zijn eigen stad ontworpen.

‘Observatorium’, werk voor Keizersrande, Diepeveen (NL), 2014

‘Portes Ouvertes’, werk voor Rue d’Alma, Rennes (FR), 2018

werk voor STIP VSO (buitenruimte voor speciaal onderwijs), Utrecht (NL), 2014

‘Dwelling’, werk voor Turner Contemporary Museum, Margate (GB), 2014

Analyse situatie

Gestart is met een grondig onderzoek naar het gebied en in het bijzonder de aansluiting met de Linnaeusstraat. De locatie bij het voormalige politiekantoor waar nu een horecagelegenheid is gevestigd, is bedoeld als hoofdentree'. Hier bevinden zich aan de ene kant de tramhaltes en aan de andere kant het statig gelegen Land van Cocagneplein. Uit de plannen van Sjoerd Soeters is op te maken dat het oorspronkelijk de bedoeling was, dat dit pand als hart van Oostpoort zou functioneren. Aan de kant van het Land van Cocagneplein is dit inderdaad het geval, echter aan de voorzijde - de Linnaeusstraat - lijkt het een van de vele gebouwen langs de weg. Hierdoor is onduidelijk dat er een compleet winkelgebied achter schuilgaat.

Huidige situatie: scheiding Linnaeusstraat en hart Oostpoort

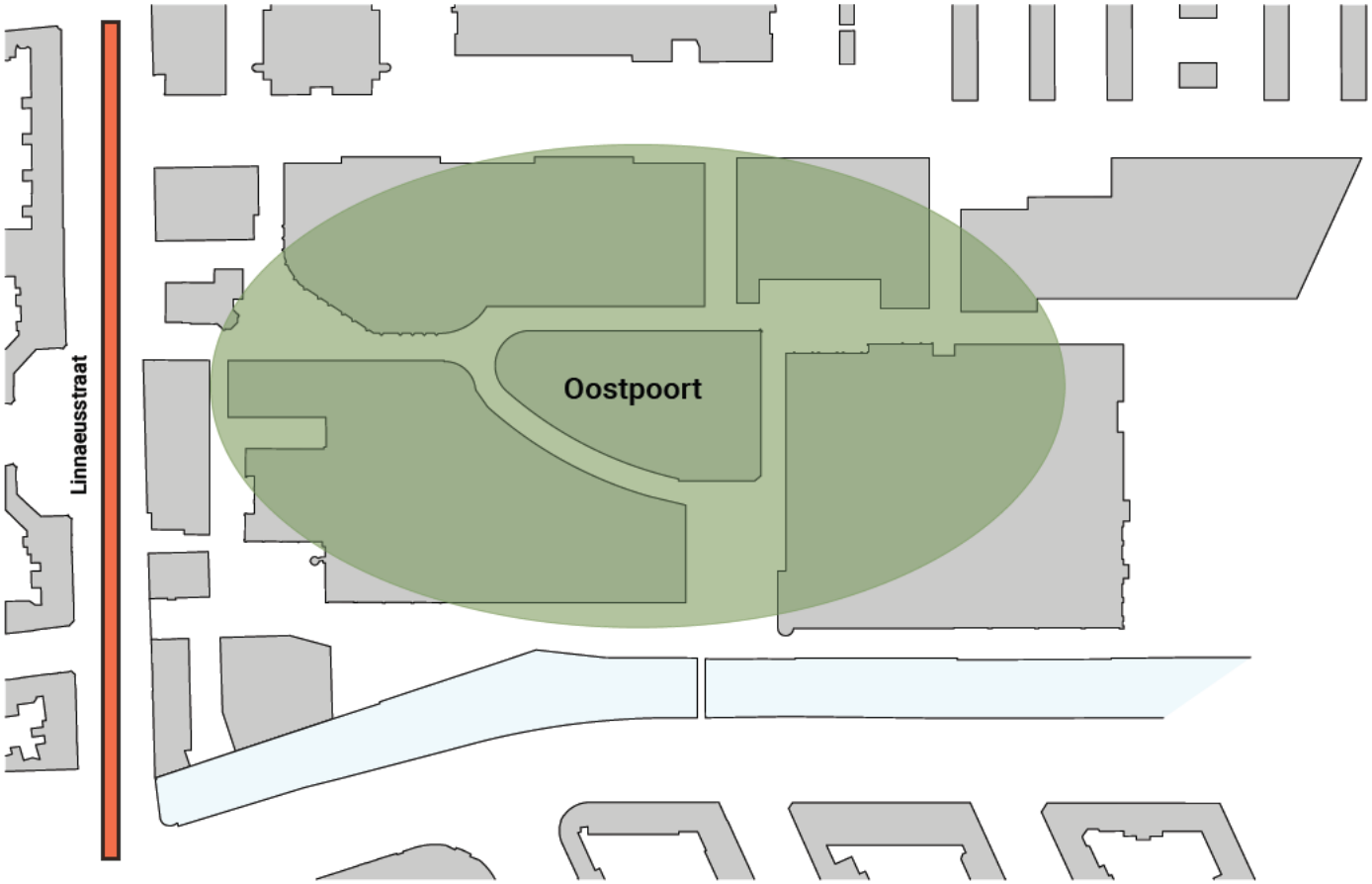

Voorstel: verbinding Linnaeusstraat met hart Oostpoort

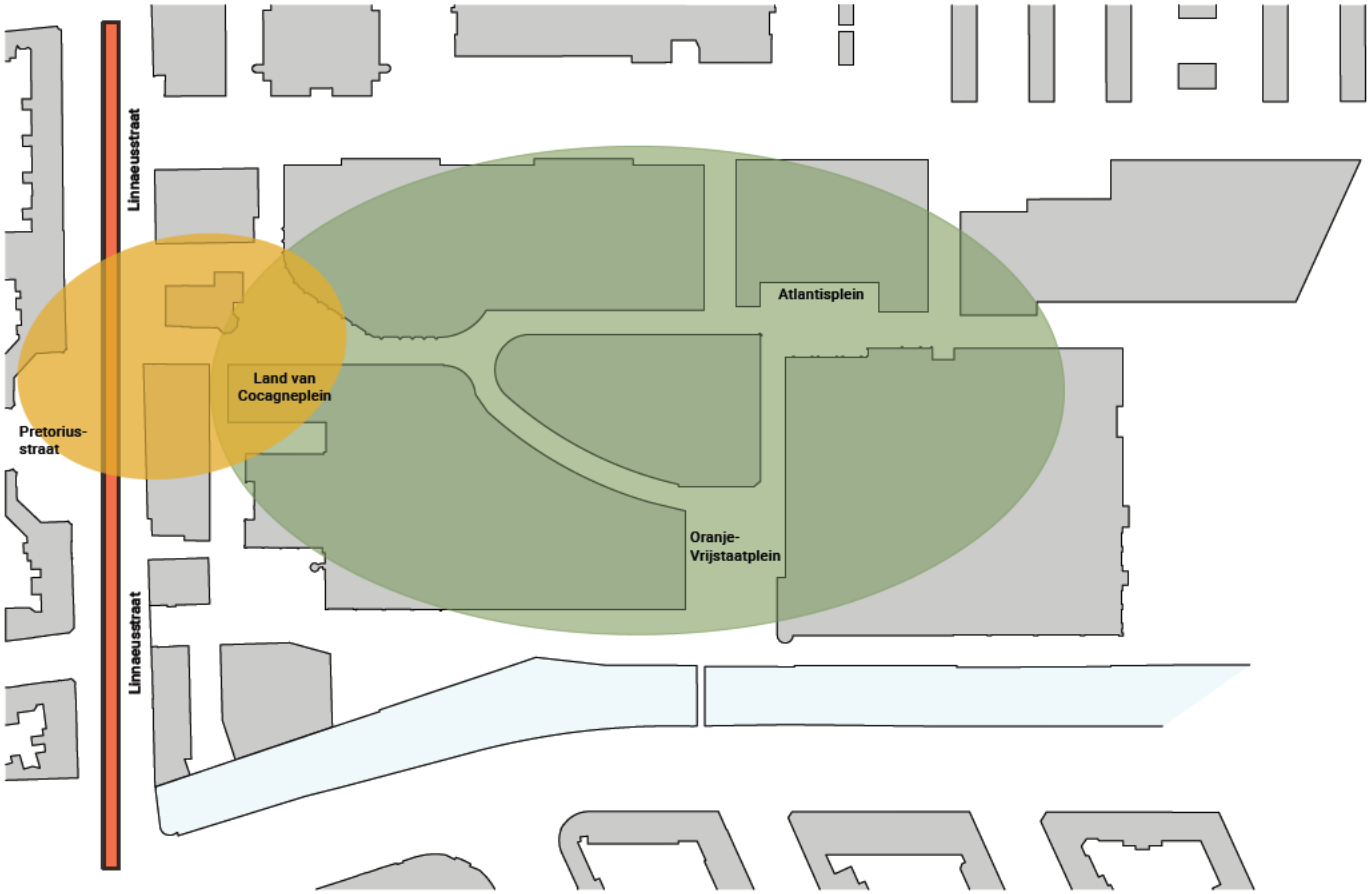

Voorstel: twee kunstobjecten als verbinding Linnaeusstraat en Oostpoort

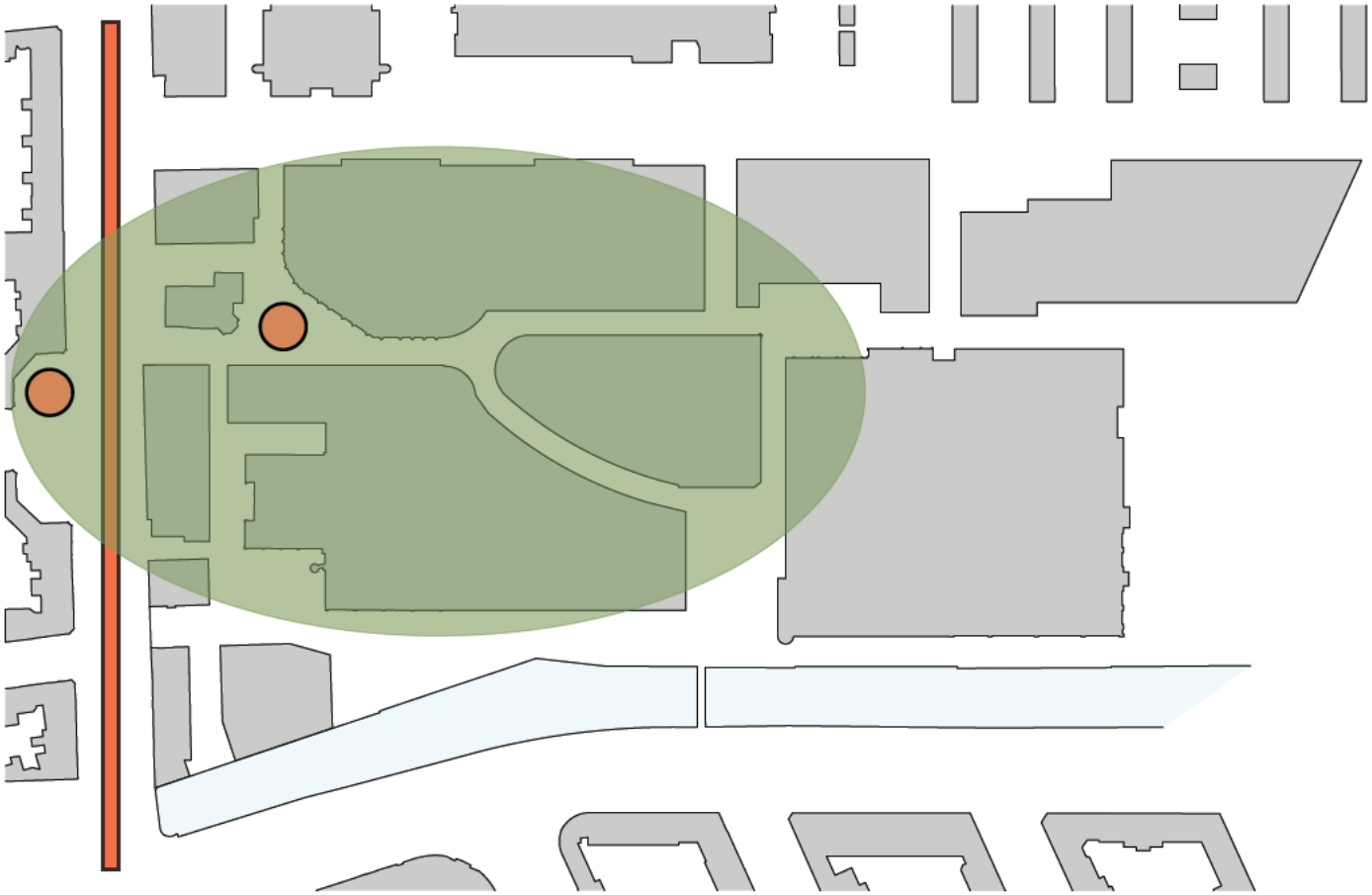

Door een markant kunstwerk te plaatsen op het Land van Cocagneplein wordt hier een opening naar de Oostpoort gecreëerd. Het werk staat in verbinding met een tweede werk op het pleintje bij Kwekkeboom aan de drukke Linnaeusstraat. Zo wordt er aan deze drukke doorgangsweg een visuele stop gecreëerd.

Huidige situatie: scheiding bestrating tussen Linnaeusstraat en Oostpoort

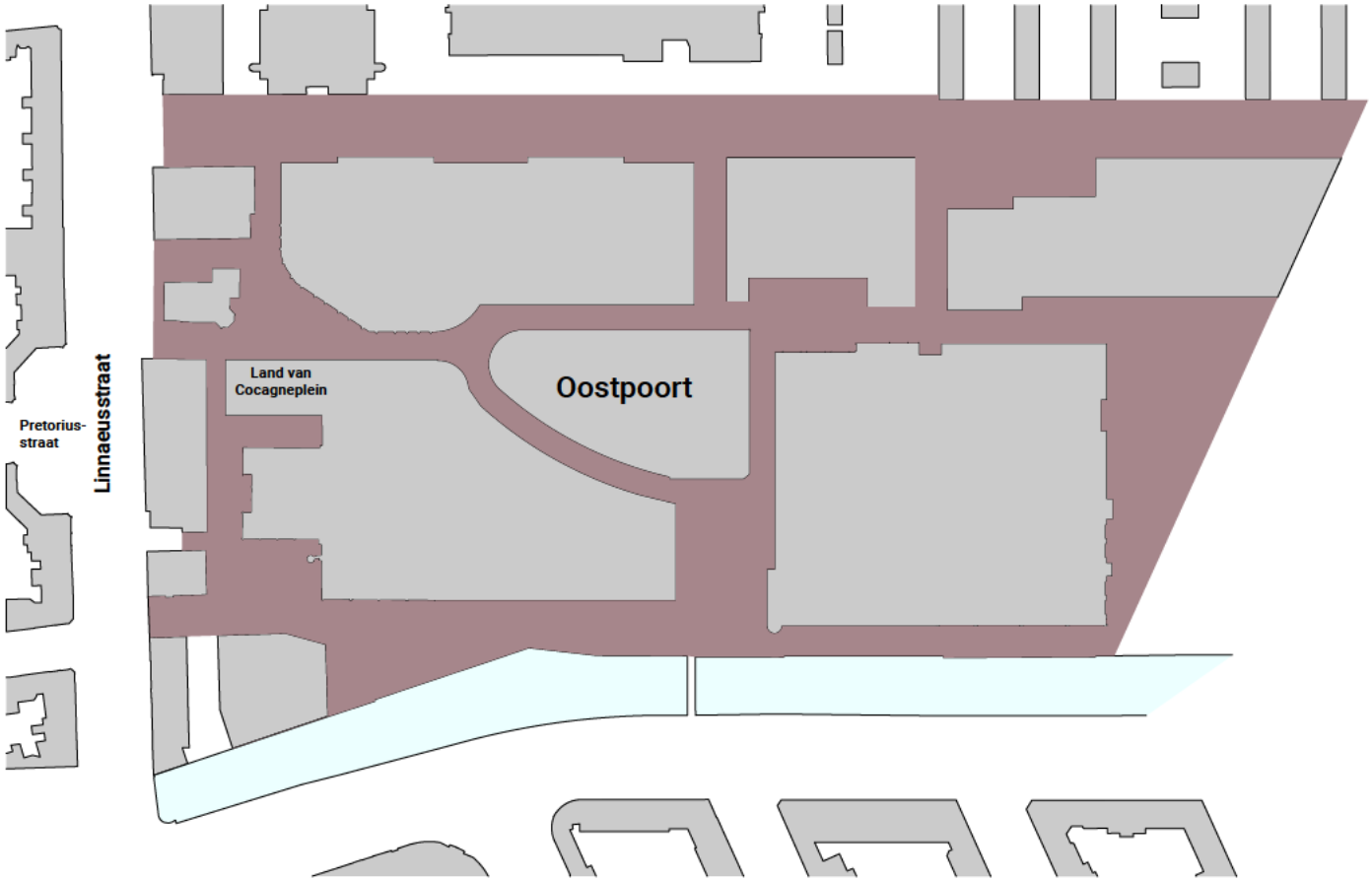

De fysieke aansluiting tussen Oostpoort en Linnaeusstraat lijkt bij de ontwikkeling van Oostpoort ‘vergeten’: de kenmerkende kleurrijke bestrating van Oostpoort stopt waar de stoep van de Linnaeusstraat begint.

Ideale situatie: verbinding bestrating tussen Linnaeusstraat en Oostpoort

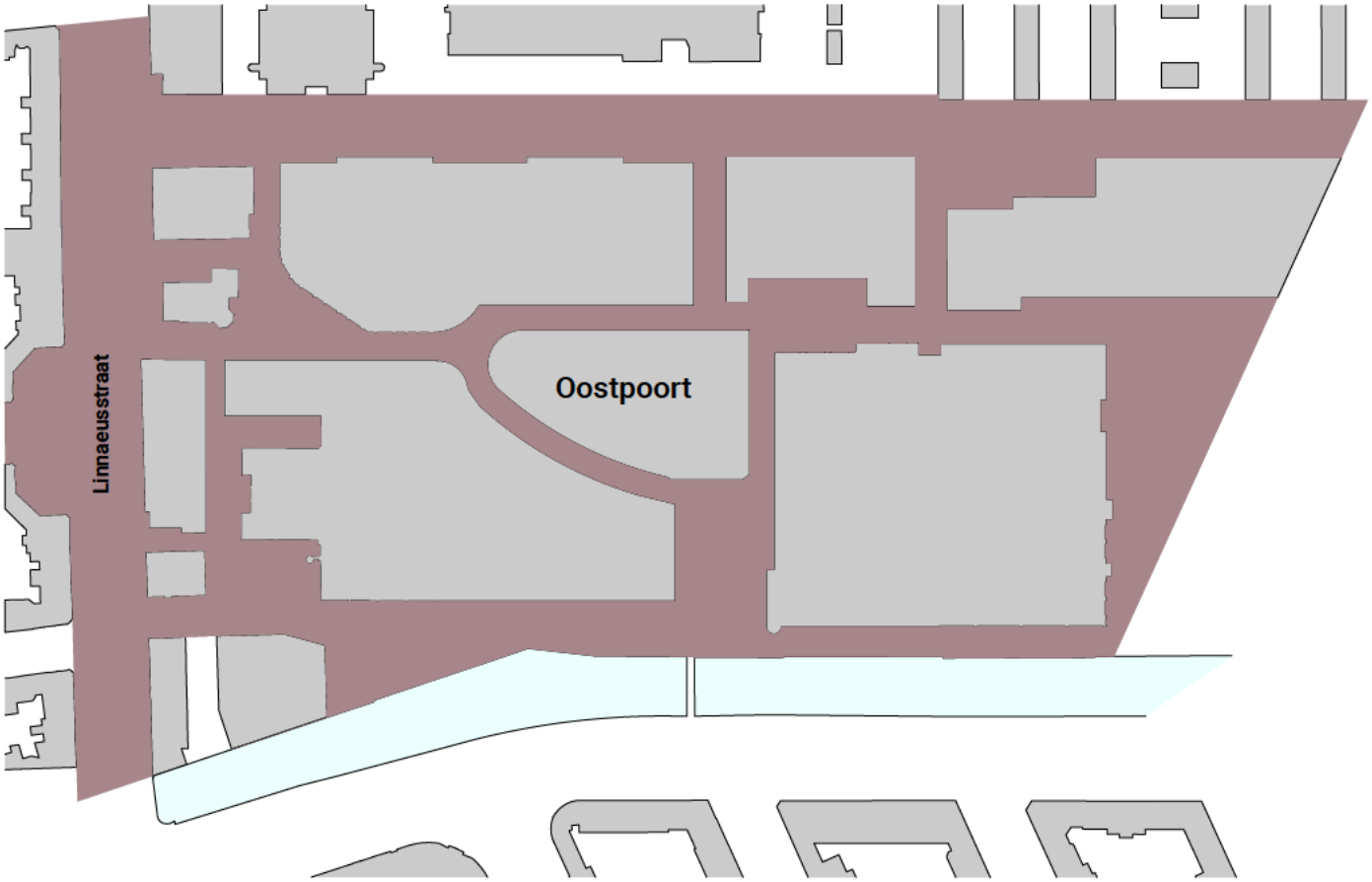

Als onderdeel van de kunstopdracht is hierover gesproken met team ‘herprofilering Linnaeusstraat’ van de gemeente. Het probleem is ook door hen gesignaleerd en er worden plannen ontwikkeld om in de toekomst tussen de kade- en spoorbrug een ‘30 kilometer zone’ in te voeren. Hiermee sluit het team aan bij de ambitie van de kunstenaar de Linnaeusstraat en Oostpoort qua openbare ruimte visueel als één gebied te laten ogen. Deze plannen hebben echter nog geen datum en kunnen nog lang op zich laten wachten.

Voorstel: verbinding 2 kunstwerken

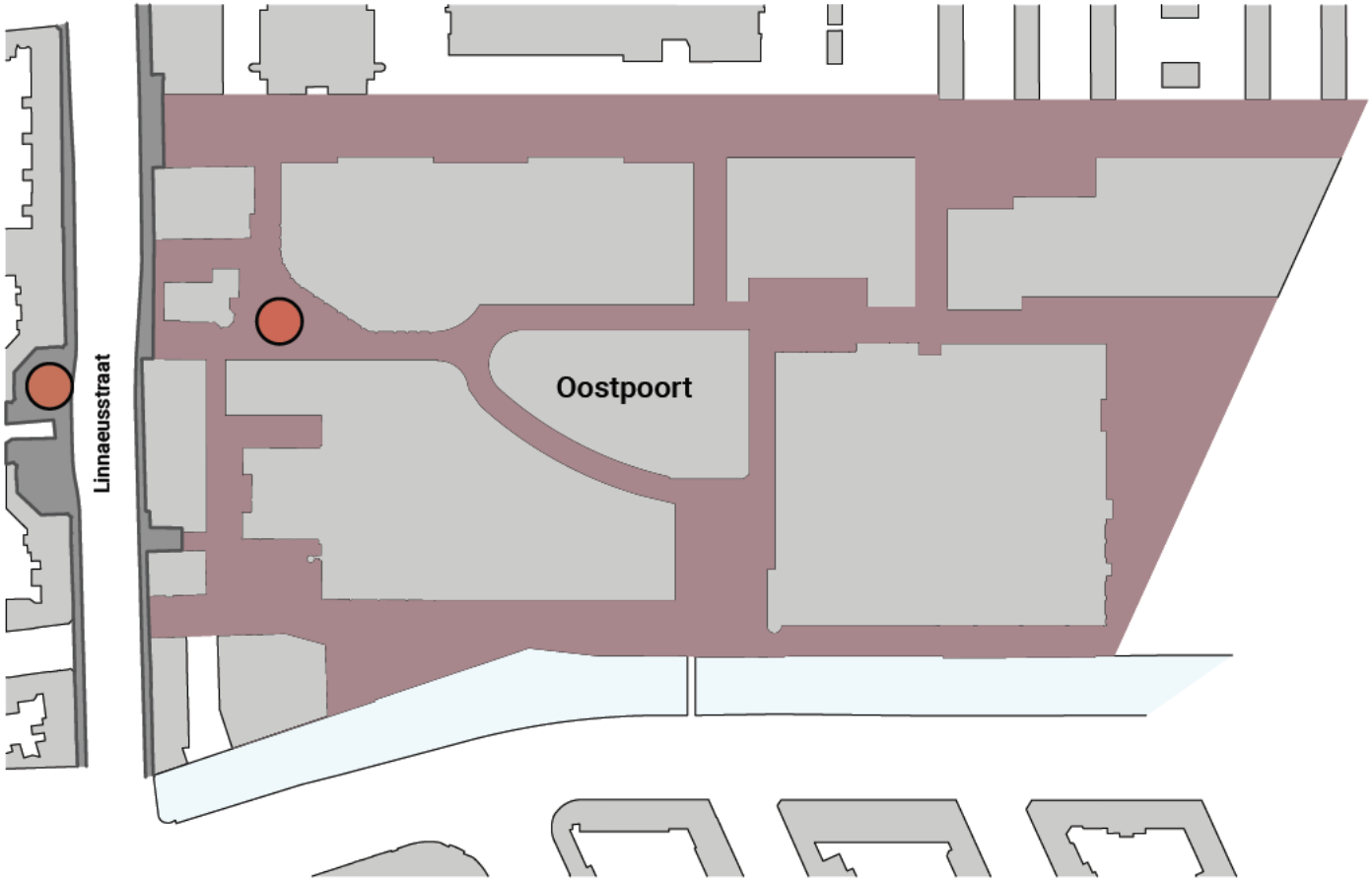

Ideale situatie: verbinding 2 kunstwerken èn bestrating

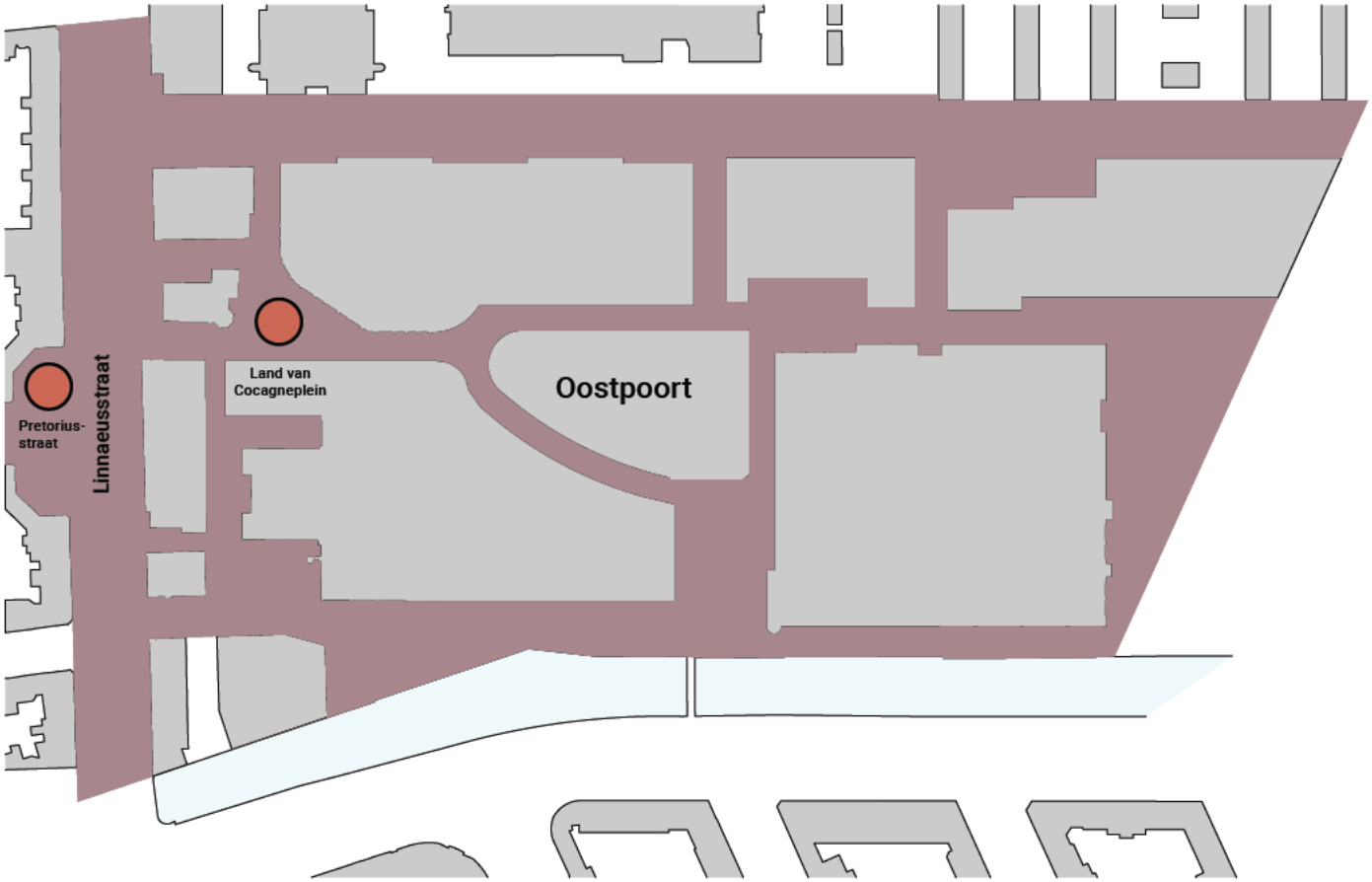

Huidige situatie: Land van Cocagneplein

Huidige situatie: Pretoriusstraat hoek Linnaeusstraat

Ontwerp

‘Oostportaal’ bestaat uit twee monumentale kunstwerken opgebouwd uit een serie rechthoekige poorten die flink de hoogte in gaan. Elke doorgang heeft andere maat, zowel qua hoogte als breedte: de meest ranke en hoogste poort bereikt een hoogte van ruim 7 meter, en er is een massieve poort met pilaren van ruim 1 meter dik en 2,5 hoog, net breed genoeg voor een kind om doorheen te lopen.

Zo ontstaat een scala aan poorten die het werk verschillende perspectieven en doorkijkjes geeft. Ondanks dat het formaat stralen ze een bepaalde lichtheid uit; het zijn geen massieve maar ruimtelijke objecten. De sculpturale vormen gaan een duidelijke relatie aan met de omliggende omgeving, zowel qua gekozen hoogte als kleur.

Gebruik

Het zijn geen kunstwerken om alleen maar naar te kijken: je kan ze betreden, er verblijven en ze gebruiken. Kinderen zullen door de poorten willen rennen en zich verstoppen achter de pilaren. Het werk op het Land van Cocagneplein omvat een statafel waaraan voorbijgangers een buurtbewoners kunnen ‘hangen’.

Op de locatie aan de Pretoriusstraat worden de bestaande bankjes geïntegreerd in het kunstwerk. Deze locatie is veel intiemer, waar zitten past. Op het Land van Cocagneplein is meer doorstroming. Hier geeft het markante kunstwerk de locatie de functie van een echt plein

Twee sculpturen, één kunstwerk

Land van Cocagneplein

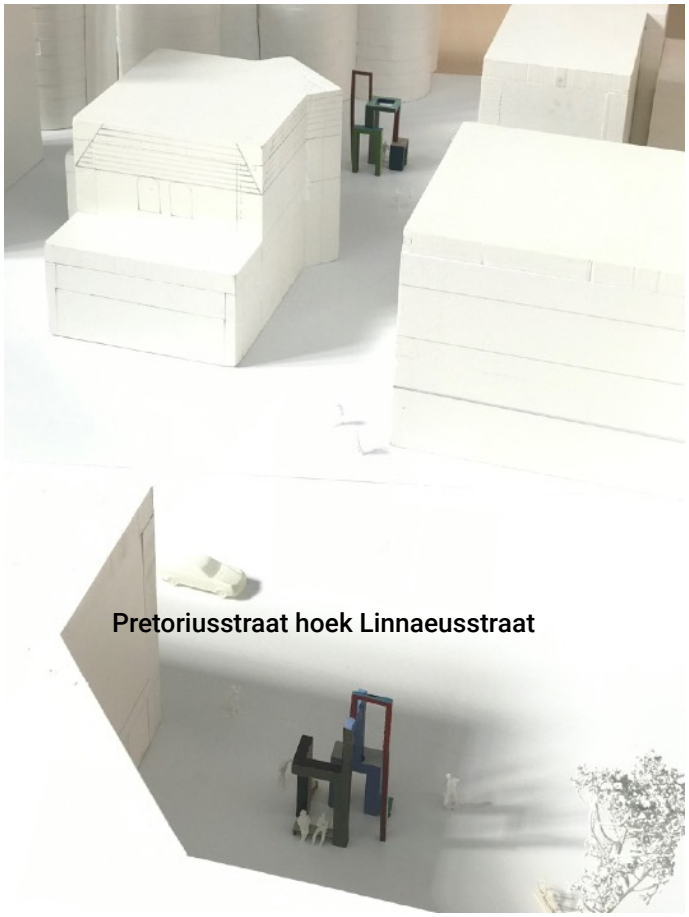

Pretoriusstraat hoek Linnaeusstraat

De werken gaan een duidelijke relatie met elkaar aan als twee voeten van een imaginaire poort, die het Land van Cocagneplein verbindt met de overkant van de Linneausstraat. In de Linnaeusstraat zorgt het kunstwerk straks voor een gevoelsmatige visuele ‘stop’, die duidelijk maakt dat je hier in de Oostpoort bent. Al is er maar een kort moment waarop beide werken tegelijk te zien zijn, de markante werken hebben een opvalwaarde die zich nestelt in je geheugen.

Uitstraling

Binnen de hedendaagse stedenbouwkundige ontwikkeling verschuift de centrumfunctie van de binnenstad naar een aantal nieuwe centra in de oude wijken daaromheen. De Oostpoort is daar een zeer recent voorbeeld van, en wordt voor Amsterdam Oost dé plek waar gewinkeld en uitgegaan wordt. De huidige situatie voorziet daarin wel op formele wijze, maar mist ook nog ‘ziel’.

Het kunstwerk richt zijn aandacht juist op dit laatste. Het werk is niet functioneel, maar wil de Oostpoort ‘vieren’ en een positieve identiteit geven: met een groot, open en kleurig gebaar wordt deze nieuwe levendige plek voor de toekomst gemarkeerd. Het feit dat de Linnaeusstraat daarin direct en fysiek betrokken wordt, is cruciaal voor deze ambitie.

Maat

N.a.v. de vraag om een monumentaal en opvallend kunstwerk te realiseren (dat vrij snel om een zekere maat vraagt), is er een balans gezocht tussen de maten van de architectuur/omgeving en de menselijke maat. Keuzes zijn tot stand gekomen in een constante afweging over hoe het werk functioneert in de stedenbouwkundige context, en hoe het publiek, op de plek zelf zich er mee verhoudt. De poorten gaan een relatie aan met de omliggende gebouwen doordat ze deze ook letterlijk inkaderen. Tegelijkertijd zijn het objecten waar je je lichamelijk mee engageert, als passage, als ontmoetingspunt, als leunobject en/of als bankje.

Beeld Land van Cocagneplein

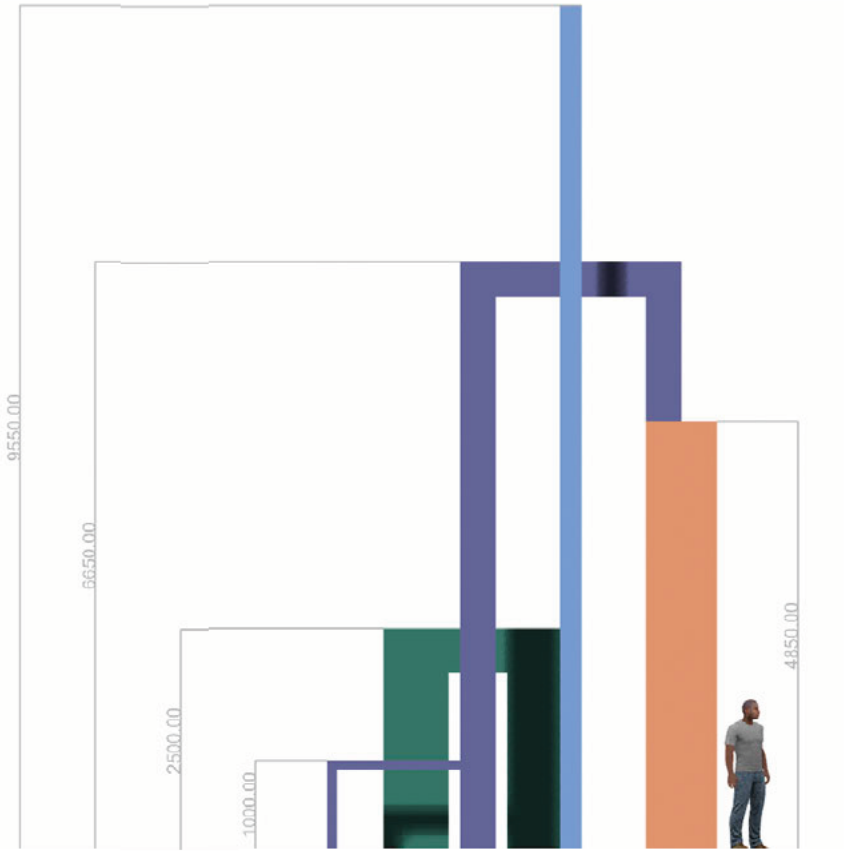

Voorlopig Ontwerp (VO)

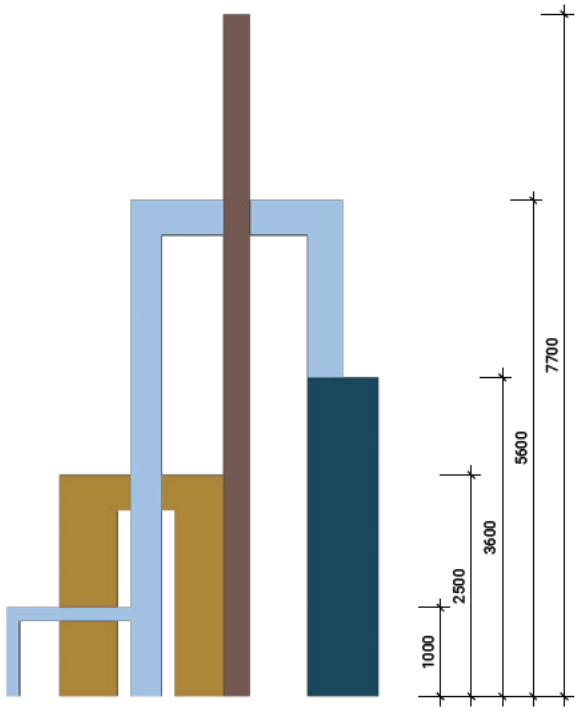

Definitief Ontwerp (DO)

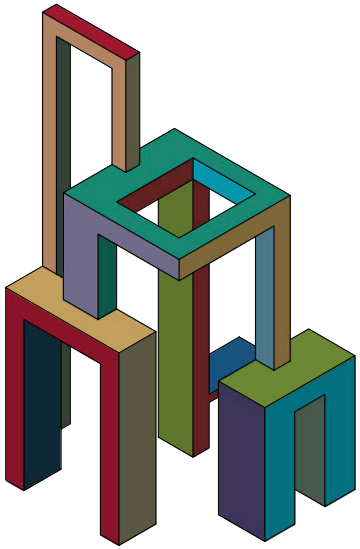

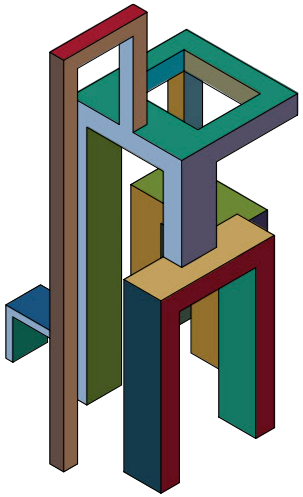

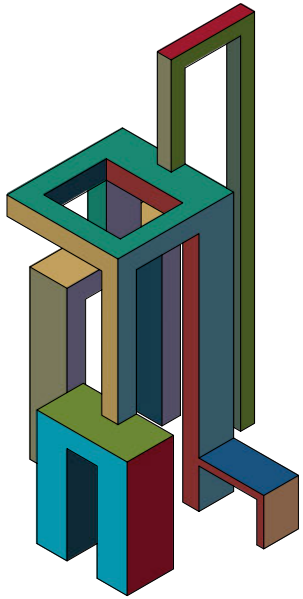

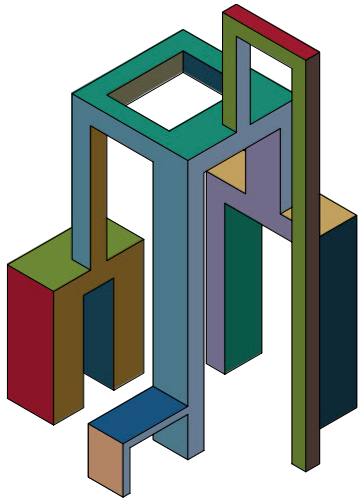

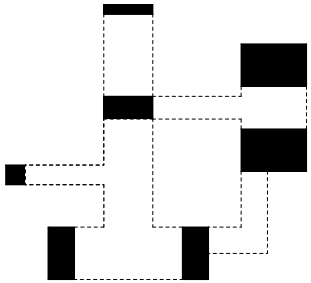

Footprint

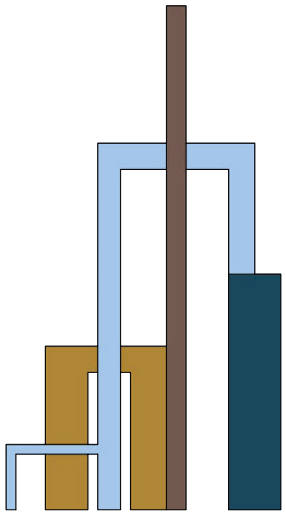

Links

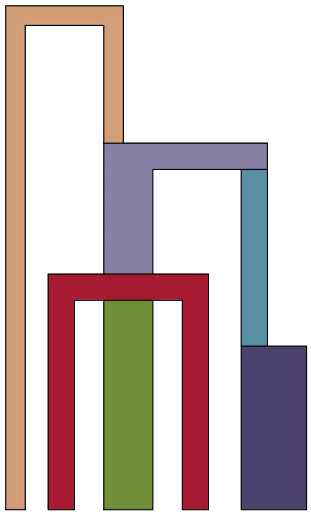

Voor

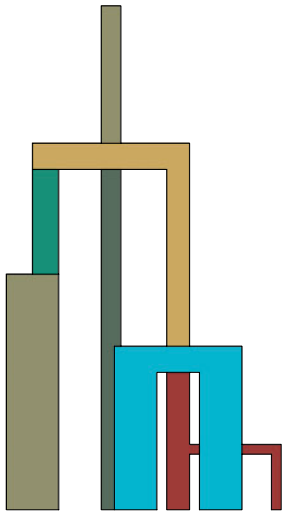

Rechts

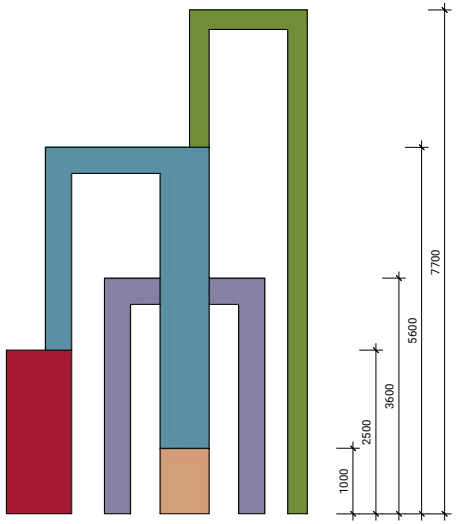

Achter

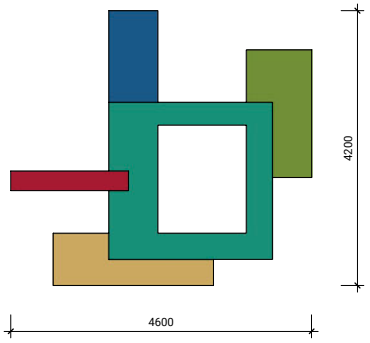

Boven

Beeld Pretoriusstraat hoek Linnaeusstraat

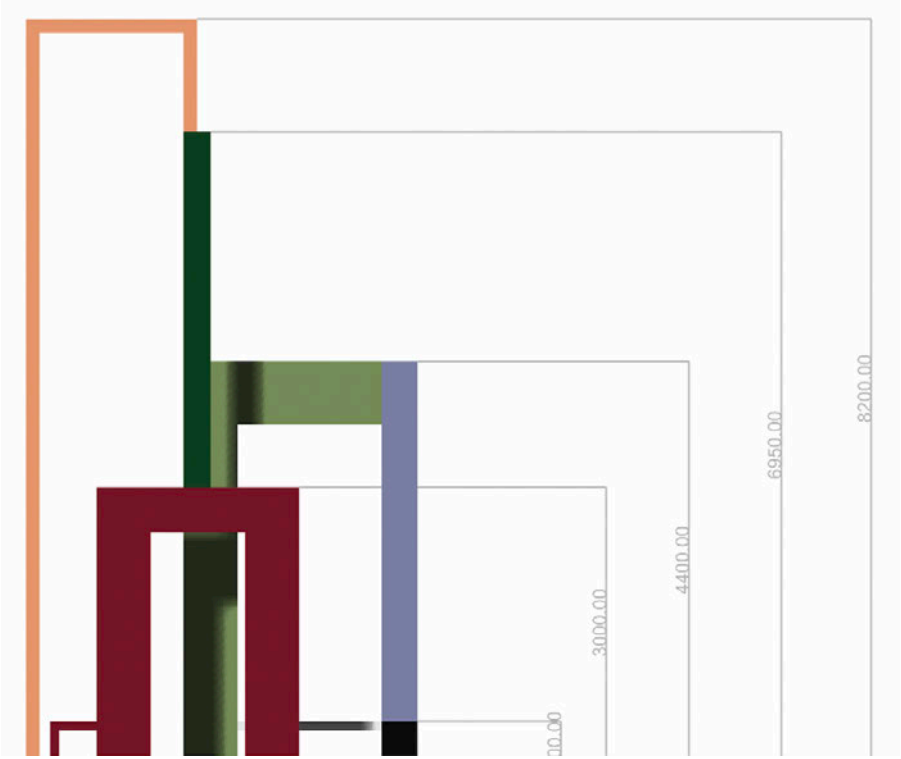

Voorlopig Ontwerp (VO)

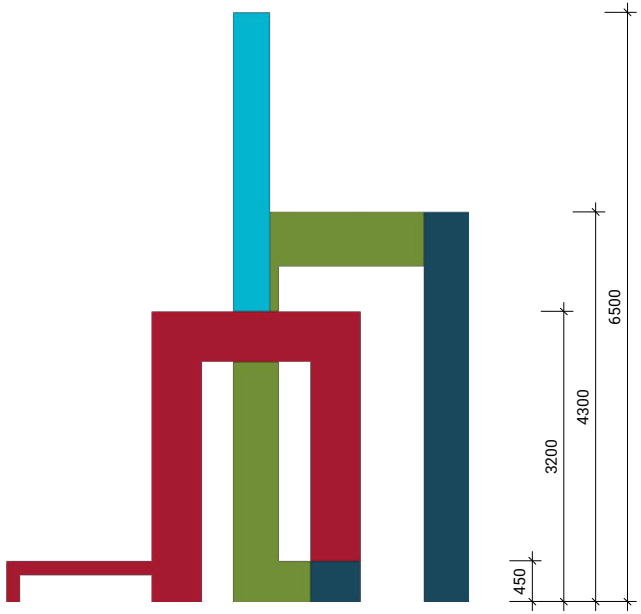

Definitief Ontwerp (DO)

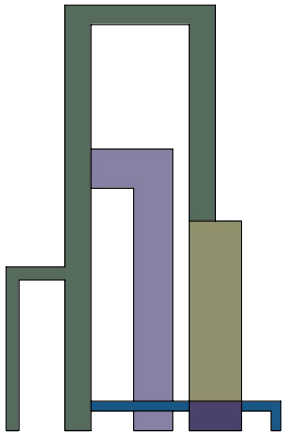

Links

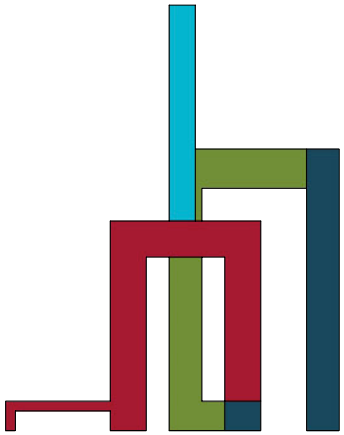

Voor

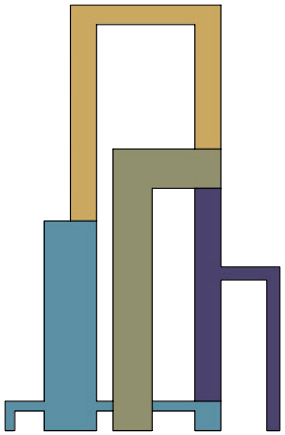

Rechts

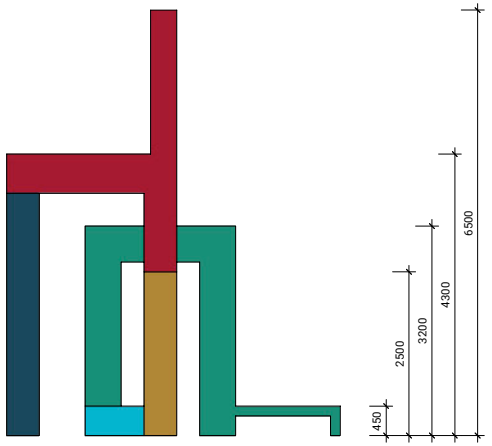

Achter

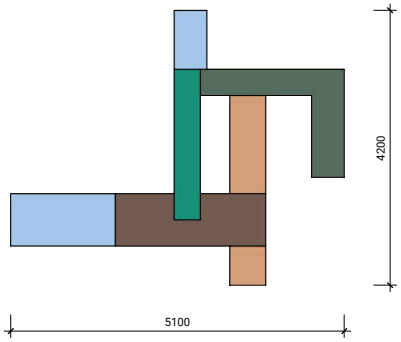

Boven

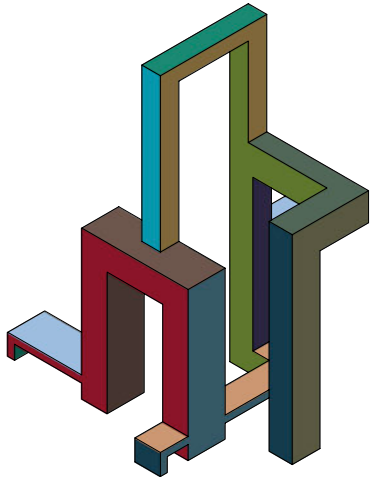

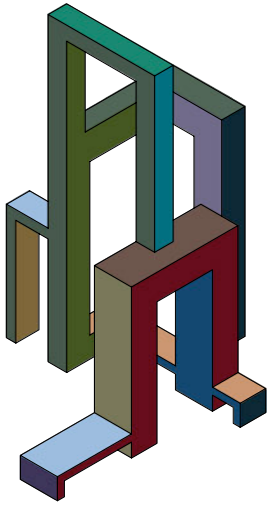

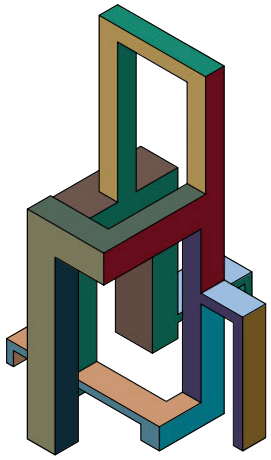

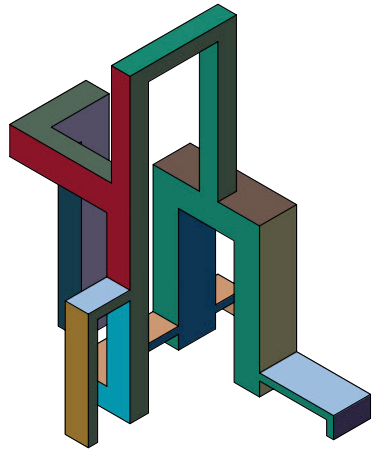

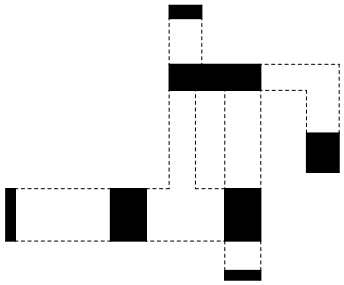

Footprint

Kleur

Ook de kleuren van het werk zijn gebaseerd op de plek en de omgeving. In het werk is er een balans gezocht tussen kleuren die matchen met de omgeving en kleuren die het werk juist daarvan onderscheiden. Dit is letterlijk een spel tussen dienstbaar maken en zichtbaar maken. De intentie is geweest om de werken een rijk en kleurig palet te geven zonder dat het te ‘popperig’ wordt.

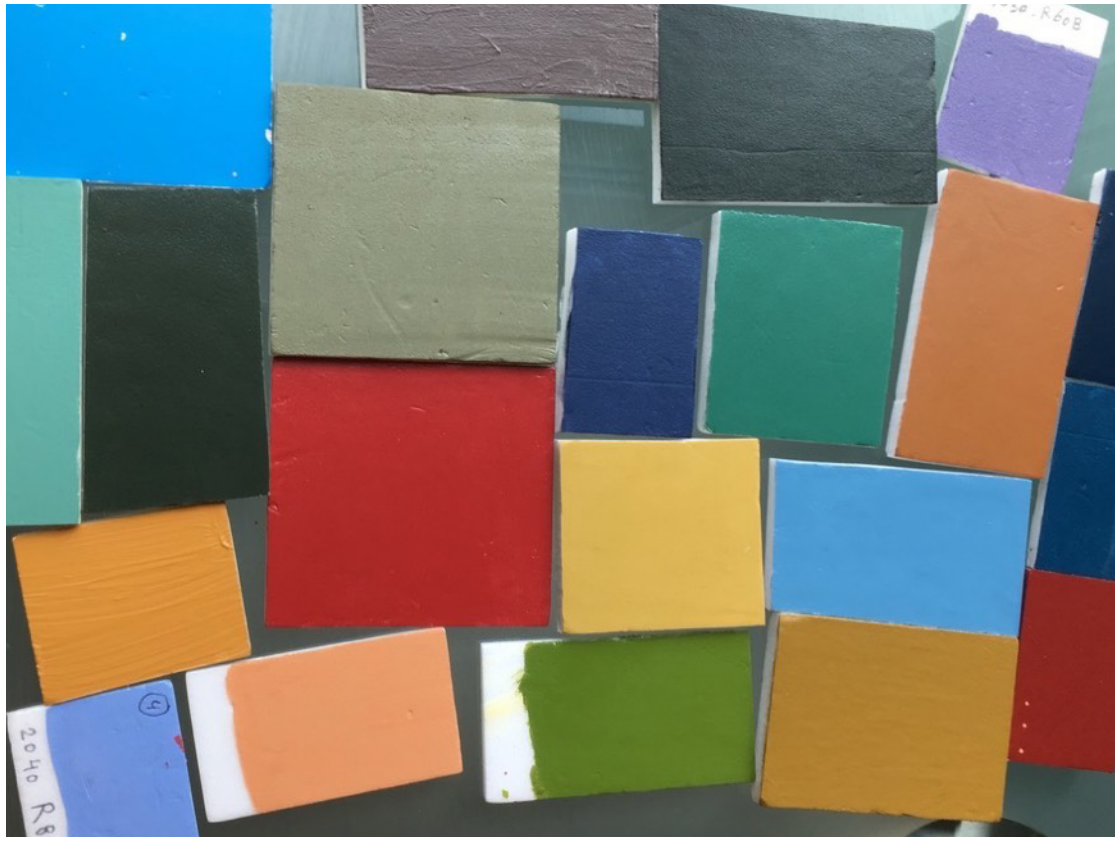

Positionering beelden in plangebied

Techniek

De kunstwerken zijn op te vatten als een compositie van verschillende poorten. Deze poorten worden samengesteld uit dik plaatstaal en onderling op een ‘blinde’ manier aan elkaar gekoppeld. De voeten van de poorten worden gekoppeld aan een betonnen funderingsplaat. In de vervolgopdracht DO zal onderstaand principe verder uitgewerkt en gespecificeerd worden.

Voor de plaatsing van de fundering zal ter plekke de nodige voorbereidingen moeten worden getroffen. Er zal een cunet gegraven worden, zodat de betonnen plaat kan worden aangebracht op een ondergrond van verdicht zand en een laag drukvaste EPS. Na het koppelen aan de funderingsplaten en het stellen van de kunstwerken zal de bestrating worden aangeheeld tot onder de voeten van de poorten.

De poorten worden in de werkplaats in elkaar gelast. Verbindingen en overgangen worden glad geslepen en alle oppervlakten worden gestraald. Daarna wordt een 4-laags systeem aangebracht om het staal te conserveren. De kleuren worden ter plekke aangebracht door middel van een 2-componenten epoxycoating. De kunstwerken worden ten slotte behandeld met een transparante, matte anti-graffiti offerlaag.

Tijdens de ontwerpfase van de kunstwerken heeft de kunstenaar zich laten adviseren door een architect en een constructeur. Voor de realisatie zal de kunstenaar tijdelijke samenwerkingsverbanden aangaan met uitvoerende partijen. Daarbij worden overeenkomsten gesloten, zodat risico’s samen gedragen worden en alle betrokkenen verantwoordelijk zijn voor het project als geheel. Deze werkwijze heeft zich bewezen in de praktijk, dus kan inmiddels geput worden uit een netwerk van betrouwbare adviseurs, uitvoerders en leveranciers.

Beheer & onderhoud

De samenstelling en materialisatie van kunstwerken in de openbare ruimte verdienen veel aandacht. Er moet rekening gehouden worden met het risico van vandalisme en de werken in de buitenruimte moeten bovendien langdurig bestand zijn tegen weersinvloeden. De toe te passen materialen moeten bovendien duurzaam zijn in termen van milieu. In de vervolgopdracht DO zullen onderstaande uitgangspunten nader bepaald worden.

Omdat het beoogde staal goed is geconserveerd (zie onderstaande behandeling) heeft het een zeer lange levensduur en is het onderhoudsarm. Epoxy kleurcoatings kunnen tot 20 jaar meegaan. De uiteindelijke anti-graffitifilm is bovendien vuil- en vochtwerend, maar zal opnieuw moeten worden aangebracht als onverhoopte bekladding wordt verwijderd.

Behandeling plaatsstaal:

1. Stralen: SA-3
2. Schooperen / Metaliseren: zink-aluminium (85-15)
3. Mistcoat: 2-componenten epoxy
4. Primer: 2-componenten epoxy
5. Tussenlaag: 2-componenten epoxy
6. Kleurlaag: 2-componenten epoxy
7. Anti-graffiticoating: offerlaag

Planning

februari – maart 2020:	presentatie CBK
april – mei 2020:	vervolgopdracht DO
juni – augustus 2020:	vergunningsaanvraag & fondsenwerving
september 2020:	opdracht uitvoering
november 2020:	oplevering

Presentatie CBK

Van donderdag 20 februari tot en met zaterdag 7 maart is in CBK Amsterdam een expositie ingericht over de kunstwerken voor Oostpoort en het werk van Krijn de Koning. Aanwezig was een 3D bril met daarin de twee kunstwerken geplaatst in de virtuele ruimte van de Linnaeusstraat en het Land van Cocagneplein De expositie is goed bezocht. In totaal zijn er 45 schriftelijke reacties ontvangen waarvan er 32 uitgesproken positief zijn (12x uit de buurt, 14x uit oost en 4x uit Amsterdam), 9 negatief (3x buurt, 6x oost) en 4x neutraal. De negatieve reacties zijn grotendeels een smaakkwestie. Conclusie op basis van deze uitslag is dat er voldoende draagvlak is het kunstwerk te realiseren.

